

Beş Dakika Hukuk Felsefesi*

Gustav Radbruch

Çeviren: Hayrettin Ökçesiz

İlk Dakika

Asker için emir emirdir. Hukukçu da yasa yasadır der. Ama asker için itaat hakkı ve görevi, emrin bir suç ya da kabahat oluşturduğunu bildiği anda sona ererken, hukukçular arasındaki en son doğal hukukçunun da ölüp gittiği yaklaşık yüz yıl öncesinden bu yana hukukçu, yasaların geçerliğine ve bu yasaların uyruklarının itaatine ilişkin bu gibi istisnaları tanımamaktadır. Yasa geçerlidir, çünkü yasadır. Yasa da, çoğunlukla kendini uygulamak gücü varsa yasadır.

Yasaya ve geçerliğine ilişkin bu görüş (biz buna pozitivist kuram diyoruz) halkı olduğu gibi hukukçuları da öylesine keyfi, öylesine vahşi ve caniyane yasalar karşısında savunmasız bırakmıştır. Bu görüş sonunda, hukuk ile gücü eşit tutmaktadır; güç nerede ise hukuk da oradadır.

* İlk olarak "Rhein-Neckar-Zeitung" da, 12.9.1945'te yayımlanmıştır. Bu çeviri yazarın, E. Wollf ve H.-P. Schneider tarafından hazırlanan "Rechtsphilosophie" (8. Baskı, Stuttgart, 1973, s. 327) adlı yapıtından yapılmıştır.

İkinci dakika

Yukarıdaki ilk tümce başka bir tümce ile değiştirilmek istenmiştir: Hukuk halka yararlı olan şeydir.

Demektir ki: Keyfilik, sözleşmeyi çiğnemek, yasaya aykırılık, halka yararlı işler hukuktur. Bu, sonuçta şu demektir: Devlet gücünü elinde tutanın kamuya yararlı saydığı her şey, despotun aklına gelen her fikir, onun her hevesi, kanunsuz ve yargısız ceza, hastaların katli, hepsi hukuktur. Bu şu anlama gelebilir: Egemenlerin kendi çıkarları kamusal çıkar olarak görülecektir. Ve böylelikle hukukun, öyle sanılan ya da söylenen halk yararıyla çakıştırılması bir hukuk devletini bir haksızlık devletine dönüştürebilir.

Hayır, halka yararlı olan her şey hukuktur, denmemelidir. Daha çok bunun tersi söylenmelidir: Yalnızca hukuk olan şey halka yararlıdır.

Üçüncü Dakika

Hukuk, adaleti istemektir. Ama adalet ise şu demektir: Kimsenin adına samına bakmadan yargılamak, herkesi aynı ölçüyle ölçmektir. Siyasi muhaliflerin katli övülür, başka ırktan olanların katli emredilir,

ama kendi düşünce ve yol arkadaşlarına karşı aynı eylem gerçekleştiğinde en vahşi, en onur kırıcı cezalarla kovuşturmaya geçilirse, bu o zaman ne adalettir ne de hukuktur.

Yasalar adalet istencini bilinçli olarak yadsıyorsa, örneğin insan hakları insanların keyfilğine engel olmuyor ve yetersiz kalıyorsa, o zaman bu yasaların geçerliği yoktur, o zaman halk bunlara itaat borçlu değildir, o zaman hukukçular da kendilerinde, bu yasaların hukukilik karakterinin bulunmadığını söylemek cesaretini bulmalıdır.

Dördüncü Dakika

Elbette, adalet yanında kamu yararı da hukukun bir gayesidir. Yasa, hatta kötü yasa bile, bu kendi özelliği ile hâlâ bir değere –hukuku kuşklar karşısında güvenliğe kavuşturmak değerine sahiptir. Elbette insanın eksiksiz olamayışı yasadaki hukukun şu üç değeri: Kamu Yararı, Hukuk Güvenliği ve Adaleti uyumlu bir biçimde her zaman bir araya getirememektedir. O zaman geriye yalnızca, kötü, zararlı, haksız yasanın hukuk güvenliği nedeniyle geçerli sayılıp sayılmayacağını; ya da içerdiği adaletsizlik veya kamuya zararlılık nedeniyle geçerliliğin yadsınıp yadsınmayacağını taktiri kalmaktadır. Şu ama halkın ve hukukçuların bilincine iyice yerleşmelidir: Geçerliklerinin, hatta hukuk olma özelliklerinin yadsınmasını

zorunlu kılacak derecede adaletsiz ve kamuya zararlı yasalar bulunabilir.

Beşinci Dakika

Şu halde her türlü hukuk koymadan daha güçlü olan ve kendileriyle çelişen yasaların geçerliklerini yitirebilecekleri hukuk ilkeleri vardır. Bu ilkelere doğal hukuk ya da aklın hukuku denmektedir. Ayrıntılarında elbette bazı kuşklarla kuşatılmışlardır, ama yüzyılların emeği sağlam bir yapıyı ortaya çıkarmış ve İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgeleri olarak anılan metinlerde öylesine geniş bir uzlaşım sağlamıştır ki, bunlardan bazılarına baktığımızda ancak zorlama bir kuşku bu güvensizliği ayakta tutabilir.

İnanç dilinde bu düşünceler iki İncil sözünde yazıya düşürülmüştür. İlkinde şu yazılıdır: Üzerinizde egemenliği bulunan yetkeye itaatli olun. Ama diğer yandan şu da yazılıdır: Tanrıya, insana olandan daha fazla itaat etmelisiniz –bu yalnız dindarca bir dilek olmayıp, geçerli bir hukuk ilkesidir. Bu iki söz arasındaki gerilimi üçüncü bir söz ile çözmek olanaksızdır: Kayzerin hakkını kayzere ve Tanrının hakkını Tanrıya verin. Çünkü bu söz de sınırları belirsiz bırakmaktadır. Çözümü daha çok, özel durumlarda bireyin vicdanında ona konuşan, Tanrının sesine terk etmektedir.